

Cosun wil groeien

“Hou de bietenteelt concurrerend”

Bietenteelt
in Marokko

In dit nummer

Gerard van Tilburg, vicevoorzitter Cosun

Cosun wil groeien	4
"Hou de bietenteelt concurrerend"	6
Uitkeringen in 2012	8
Marokko teelt liever suikerbiet dan suikerriet	10
Groeipuntsdatum bereikt	11
 IRS	
Inspelen op de ontwikkelingen op het perceel: rhizomanie	12
Timing is cruciaal!	14
Eén schieter: 4.500 zaden!	15
Vraag & Antwoord en Kort Nieuws	16

Colofon

Cosun Magazine is een uitgave van Koninklijke Coöperatie Cosun U.A. voor leden van Cosun

Redactieraad

Jan Willem van Roessel, *hoofredacteur*
PR&P Communicatie, *eindredactie*
Pieter Brooijmans
Kees Geschiere
Dirk Jan Kemp Hakkert
Gert Sikken

Fotografie in dit nummer

Royal Cosun, Suiker Unie, IRS en Engel Lameijer

Vormgeving en druk

Broese en Peereboom, Breda

© Koninklijke Coöperatie Cosun U.A., 2012

Contact

Cosun hoofdkantoor/secretariaat raad van beheer

Postbus 3411, 4800 MG Breda
secretariaat.rvb@cosun.com 076 - 530 33 07
www.cosun.nl/agrarisch F: 076 - 530 33 00

Suiker Unie secretariaat agrarische dienst

Postbus 100, 4750 AC Oud Gastel
agrarischdienst@suikerunie.com 0165 - 52 52 52
www.suikerunie.nl/agrarisch F: 0165 - 52 50 28

Bietenadministratie, Unitip en suikersysteem

Hans van Hassel 0165 - 52 52 70
John Ernest 0165 - 52 52 74
Annemarie Laanen 0165 - 52 52 72

Financiële administratie

Piet Santbergen 0165 - 52 51 23

Teeltzaken

Sjaak Kolff 0165 - 52 52 65

Management agrarische zaken

Rik Gengler 050 - 556 14 22 (gebied Noord)
Arno Huijsmans 0165 - 52 52 67 (gebied Zuid)
Pieter Brooijmans 0165 - 52 52 78 (centrale agrarische dienst)

Agrarische dienst in de regio's

Gebied Noord

Noord-Holland en Holland midden 06 - 513 675 64 Robert Verberg
Oostelijk en Zuidelijk Flevoland 06 - 512 448 30 Peter Koopmans
Noordoostpolder 06 - 537 252 31 Kees Geschiere
Groningen west en noord en Friesland 06 - 533 426 19 Alex Kroon
Groningen noordoost en -oost 06 - 539 633 67 Peter Roelfsema
Drenthe noord, -midden en -west, Friesland zand 06 - 533 081 61 Harry Visser
Drenthe oost en -zuidoost 06 - 539 128 13 Wim Schrijvers
Drenthe zuid, Overijssel, Gelderland noord en midden 06 - 222 046 49 Jan Albert te Velde

Gebied Zuid

West Zeeuws-Vlaanderen 06 - 515 053 71 Jurgan Michielsens
Oost Zeeuws-Vlaanderen en Zuid Beveland 06 - 515 452 73 René van den Eijnden
Walcheren, Noord-Beveland, Schouwen Duiveland en Goeree Overflakkee 06 - 203 698 34 Ynego Brouwers
West-Brabant en Tholen 06 - 223 962 39 Teun Kleinjan
Midden-Brabant, Betuwe, Utrecht en Veluwe 06 - 223 715 15 Johan Mol
Zuid-Hollandse Eilanden en Zuid-Holland vast 06 - 535 209 87 Erik Roelfsema

CSV COVAS

Gelderland-Zuid, Oost-Brabant en Limburg 0493 - 34 89 89

Jaarvergadering

Eind mei was de jaarvergadering van Royal Cosun. Een verslag hiervan vindt u in dit magazine. De ledenraad heeft de jaarrekening 2011 vastgesteld zonder veel discussie. De meeste vragen waren dan ook al gesteld en beantwoord in de februarivergadering.

Van de voorzitter

Jaarvergaderingen zijn meer dan automatisme. De raad van beheer en de raad van toezicht worden gedechargeerd voor het gevoerde beleid en het uitgeoefende toezicht. Zeer wettelijk als het gaat om verantwoording afleggen. Werd dat vroeger nog weleens als vanzelfsprekend verondersteld, in de laatste twintig jaar kennen we genoeg voorbeelden van het tegendeel. De ledenraad heeft ook de bevoegdheid in de jaarvergadering haar bestuurders te kiezen. Twee leden van de raad van toezicht, Fokko Wiersma en Piet Molenaar, waren aftredend en niet herkiesbaar. Beiden heel veel dank voor jullie bestuurlijke bijdrage. We wensen hun opvolgers net zo veel vertrouwen en respect van de achterban, als jullie hebben genoten.

Strategie tot 2022

De jaarvergadering ging over meer dan statutaire aangelegenheden. Ook de strategie voor de komende tien jaar kwam aan bod. In het vorige Cosun Magazine heb ik daar al naar verwezen. Na een half jaar studeren en afwegen van de raad van beheer en de concerndirectie en na advies van de raad van toezicht konden we nu de grote lijnen presenteren, waarlangs de Cosun-bedrijven zich kunnen ontwikkelen.

We sluiten een periode af waar we in 2000 aan begonnen zijn. Toen wilden we een onderneming zijn die zich specialiseerde in voedingsingrediënten. In twaalf jaar is dat geëvolueerd naar een onderneming die plantaardige producten tot meerwaarde wil brengen. Dat kunnen voedingsmiddelen zijn, maar ook reststromen. In die zin is de strategie die we nu hebben vastgesteld, niet veranderd. Er is aan toegevoegd dat ook ontwikkeling van biobased producten daarin een plaats moet krijgen. Toepassingen in de non-food sector zullen we niet alleen zelf ontwikkelen, maar waar mogelijk samen met anderen. We zien Cosun op de eerste plaats als een grondstoffenleverancier in deze ontwikkeling. Daarin zijn we goed. We doen iets wat mogelijke partners in de chemische sector niet kennen. Daar is men gewend de (olie)kraan iets meer of minder open te draaien.

De ontwikkeling kan groei in suiker betekenen. Andere mogelijkheden in suiker hangen nauw samen met de ontwikkelingen in de Europese Unie. Daarover zal in het komend jaar meer duidelijkheid komen. Al met al zien we voor suiker op de wat langere termijn groeimogelijkheden. Daarom zullen

Jos van Campen

we de komende jaren blijven investeren in onze fabrieken. Vanaf 1985 tot 2008 hebben we in Nederland fabrieken gesloten, de laatste jaren investeren we weer. Dat is voor ieder die daarbij betrokken is een veel positievere insteek, wat extra motivatie oplevert.

Ook voor Aviko, Sensus en SVZ zijn er voldoende mogelijkheden zich verder te ontwikkelen. De synergie tussen alle bedrijven kunnen we nog beter benutten. Maar voor het lid van de coöperatie is essentieel dat deze activiteiten ook rendement opleveren. In jaren dat het goed gaat in suiker is de extra plus op de bietenprijs minder belangrijk. In jaren dat we te maken hebben met lage suikerprijzen kan het een voorwaarde zijn om de concurrentie van bieten met alternatieve gewassen te doorstaan. In Nederland kennen we nu eenmaal veel meer teeltalternatieven dan in andere landen. Cosun moet een hogere prijs uitbetalen dan collega's/concurrenten om de fabrieken te verzekeren van voldoende grondstof. Dat is dan ook de doelstelling voor de komende tien jaar. In dit magazine vindt u meer over de inhoudelijke kant van de strategie.

Europese zaken

Nog kort iets over de marktordening na 2015. De rapporteur van het Europees Parlement, Michel Dentin, brengt op 28 juni zijn rapport uit. De eerste conceptversie die van dit rapport circuleert, komt in grote lijn overeen met de wensen van CIBE en CEFS. Niet 2015, maar 2020 wordt genoemd als einddatum van de suikermarktordening. Daarmee is dit rapport consistent met het vorige uit 2011. Maar men zegt niet meer 'tenminste tot 2020', zoals in 2011. Naar aanleiding van dit rapport zal het compromis met de Europese Commissie moeten worden voorbereid. Wordt vervolgd.

Cosun wil groeien

In de ledenraad van 30 mei in Nijkerk was naast de gebruikelijke onderwerpen van de jaarvergadering het belangrijkste onderwerp de strategie van de coöperatie. Ter sprake kwamen verder de leveringsvoorwaarden voor 2013, de NCR-code en het reglement suikersysteem.

De financiële jaarresultaten gaven weinig aanleiding tot discussie. De verschillen met de decemberraming, die eerder al was besproken in de ledenraad, waren klein. Na vaststelling van de cijfers gaf de ledenraad decharge aan de raad van beheer en de raad van toezicht. Cosun kan terugkijken op een jaar met een uitstekend resultaat. Ook de resultaten in het eerste kwartaal van 2012 zijn goed. De omzet is gelijk gebleven. Dit ondanks de verkoop van twee bedrijven. Het resultaat komt hoger uit dan in 2011. Dit vooral dankzij Suiker Unie en Aviko. De andere bedrijven presteerden op eenzelfde niveau als een jaar eerder. Suiker Unie profiteerde van hogere suikerprijzen en een lage kostprijs (dit vanwege de uitstekend verlopen campagne). Aviko had een jaar geleden te maken met hoge aardappelprijzen. De inkooprijzen voor aardappelen ligt nu lager. Ook de afzet loopt goed. De fabrieken zijn vol bezet. Dit door de afzet van aardappelproducten buiten de EU.

Teruglevering Betacal

Bij de vroegbestelling van het bietenzaad in augustus zullen ook de leveringsovereenkomst 2013 en de algemene voorwaarden die daarbij horen, worden meegezonden.

De belangrijkste aanpassing in de voorwaarden betreft de regeling ten aanzien van Betacal. Deze zijn in de ledenraad van februari besproken. Het onderwerp is ook

Ledenraad bespreekt strategie

in de kringvergaderingen aan de orde geweest. Het uiteindelijke voorstel is niet veel veranderd ten opzichte van het oorspronkelijke. Alle bietenleveranciers kunnen in 2013 een evenredig deel van de Betacal gratis teruggeleverd krijgen in de vorm van Betacal filter (4% van de hoeveelheid geleverde bieten) of Betacal flow (5% van de hoeveelheid bieten). Bij afname van Betacal flow buiten de campagne wordt een toeslag gerekend van € 2,- per ton. Het is mogelijk het evenredig deel van de Betacal voor maximaal drie jaar vooruit te bestellen. Bij afname van grotere hoeveelheden moet daarvoor de normale prijs betaald worden. Telers die geen Betacal afnemen, of minder dan het evenredig deel, krijgen een bijdrage in de kosten voor de afzet van Betacal doorbelast van € 0,50 per ton over alle bieten.

Deze doorbelasting is in 2012 nog niet van toepassing. Wel kunnen de leden Betacal bestellen tegen dezelfde voorwaarden als in 2013. Ruim 1.600 leden hebben al Betacal besteld. Dit is ongeveer tweemaal zoveel als vorig jaar rond deze tijd.

Maximum basisreferentie

Cosun heeft besloten de NCR-code te hanteren. Deze code geeft regels voor de bestuurlijke organisatie van de coöperatie. Op de meeste punten voldoet Cosun al aan de regels, maar er zullen toch nog de nodige aanvullingen en aanpassingen moeten worden doorgevoerd. Dit heeft ook gevolgen voor de statuten en reglementen van de coöperatie. Verder zal Cosun dit najaar een aanpassing in het reglement suikersysteem doorvoeren. Momenteel geldt nog als regel dat een bietenteler maximaal 5.000 kilogram basisreferentie per hectare mag hebben. Door de gestegen opbrengsten werkt deze regel beperkend, meer dan voorheen. Hij belemmert de mogelijkheden om via huur van land en grondruil op duurzame wijze bieten te telen. Daarom wil Cosun de regel afschaffen.

Samenhang tussen bedrijven

De afgelopen jaren heeft Cosun enkele bedrijfsonderdelen verkocht om meer focus en samenhang in de onderneming te krijgen. De resterende bedrijven zijn gegroeid in omzet, waardoor de omzet van Cosun als geheel per saldo licht is gestegen. Cosun wil de komende jaren verder groeien in omzet en winstgevendheid en ziet daar voldoende kansen voor met Suiker Unie, Aviko, Duynie Holding, Sensus en SVZ. De bedrijven hebben veel gemeenschappelijke kenmerken en kunnen elkaar versterken. Cosun ziet daarbij kansen in een betere verwaarding van reststromen en toelevering van grondstoffen en halffabricaten voor de biobased markt.

Voor Suiker Unie is het belangrijk dat de marktordening tot zeker 2020 wordt verlengd. Op termijn zien we kansen voor Suiker Unie. De vraag naar suiker blijft wereldwijd groeien. Tot nu toe is de groei vooral ingevuld door Brazilië. De laatste jaren stagneert daar echter de groei en stijgen de productiekosten in dit land, terwijl de efficiency in Europa toeneemt. De suikerprijs op de wereldmarkt zal sterk blijven fluctueren, afhankelijk van vraag en aanbod, maar de verwachting is dat de prijs relatief

Watze van der Zee, voorzitter van de raad van toezicht, geeft een toelichting

hoog blijft. Immers, wanneer de prijzen te ver dalen, zal Brazilië meer suikerriet gaan gebruiken voor de productie van ethanol in plaats van suiker. Door de stijging van de vraag en de relatief hogere prijzen ontstaan er mogelijkheden voor Suiker Unie voor de afzet op de wereldmarkt. Ook ziet Suiker Unie kansen voor de levering van suiker aan tekortgebieden in Europa en levering van suiker voor non-food toepassingen. De marktordening biedt de mogelijkheid om voor toepassingen in non-food surplussuiker te leveren. De quotering werpt hierbij dus geen beperkingen op.

Groei buiten suiker

Aviko is nu al een grote Europese speler. Er zijn nog volop mogelijkheden om in bepaalde deelmarkten in Europa verder te groeien, om kosten te besparen en om de winstgevendheid van het bedrijf te verbeteren. Sensus is nu al de op een na grootste producent van inuline ter wereld. De afzet groeit minder hard dan enkele jaren geleden, maar Sensus groeit wel door.

SVZ heeft een aantal moeilijke jaren achter de rug. Recent is het fruitbedrijf Mondi overgenomen. Dit bedrijf heeft vestigingen in België en Polen. Door de productie van SVZ in Etten-Leur en die van Mondi in Rijkersveld samen te voegen, kan fors worden bespaard op de kosten. Ook de marktpositie van SVZ verbetert door de overname van Mondi. SVZ denkt dan ook het resultaat fors te kunnen verbeteren. De maatregelen hebben wel ingrijpende gevolgen voor de medewerkers. In Etten-Leur verliezen veel mensen hun baan.

Duynie is in Nederland de grootste handelaar in natte diervoeders. Geleidelijk heeft Duynie ook een andere tak opgebouwd: de productie van zetmeel uit reststromen. Duynie denkt hierin verder te kunnen groeien, al is dat niet in Nederland.

Cosun is een grote verwerker van plantaardige grondstoffen en heeft daarmee ook de sleutel in handen voor nieuwe biobased economy toepassingen. Nu aardolie steeds meer opraakt, zoekt de chemische industrie naar alternatieve grondstoffen. Cosun kan in die behoefte voorzien. Het gaat hierbij om een nieuwe markt, maar Cosun zal hier actief op inspelen.

Gezien het belang van het onderwerp zal de ledenraad in de najaarsvergadering opnieuw stilstaan bij de strategie van Cosun. Pas dan zal de raad zich uitspreken over de plannen die nu gepresenteerd zijn.

Jan Willem van Roessel

Ledenraad tevreden over de resultaten

Benoemingen

De ledenraad heeft Jaap Smid en Dirk de Lugt herkozen als lid van de raad van bestuur. Fokko Wiersema en Piel Molenaar namen afscheid van de raad van toezicht. In hun plaats zijn Johan van Driel en Wim Blijdorp benoemd.

Johan van Driel (45) was sinds 2008 lid van de ledenraad van Cosun. Hij exploiteert een akkerbouwbedrijf van 55 hectare in Nieuw-Beijerland en is daarnaast wethouder van de gemeente Korendijk.

Wim Blijdorp (55) heeft een bedrijf van 80 hectare in Middenmeer. Hij is bestuurlijk onder andere actief in de NAK. In het verleden was hij bestuurder bij Agrico. Van 1987 tot 2002 was hij lid van het Cosun-kringbestuur Noord-Holland, waarvan vier jaar als voorzitter.

Johan van Driel

Wim Blijdorp

"Hou de bietenteelt concurrerend"

Cosun moet ervoor zorgen dat de bietenteelt concurrerend blijft met de andere gewassen als de suikerprijs gaat zakken. Dat is nodig voor het behoud van de teelt. Dat zegt Gerard van Tilburg, lid van de raad van beheer en vicevoorzitter van Cosun.

Gerard van Tilburg (64) constateert het met voldoening: Zowel in de bietenteelt, als bij Cosun zelf zijn de afgelopen jaren flinke slagen gemaakt. De keuzes die gemaakt zijn, bleken goed uit te pakken. De strate-

gie werkt en werpt zijn vruchten af. Over de bietenprijs van de afgelopen jaren was weinig te klagen. De perspectieven voor de teelt zijn goed, benadrukt hij. "In 2006 was de vraag aan de orde welke toekomst de

teelt in Nederland zou hebben. CSM zag er geen brood meer in. Wij wel. De suikerbiet is een belangrijk onderdeel van het bouwplan. Het is een oogstzeker gewas. Mits aan enkele randvoorwaarden wordt voldaan, is het een teelt met perspectief. Je moet de laagste kostprijs hebben, de opbrengst moet omhoog en je moet op wereldschaal kunnen concurreren. Dat is gebeurd", vertelt hij.

Sinds 2006 is de marktsituatie ingrijpend veranderd. De EU is van exporterend importerend geworden. De suikerverwerkende

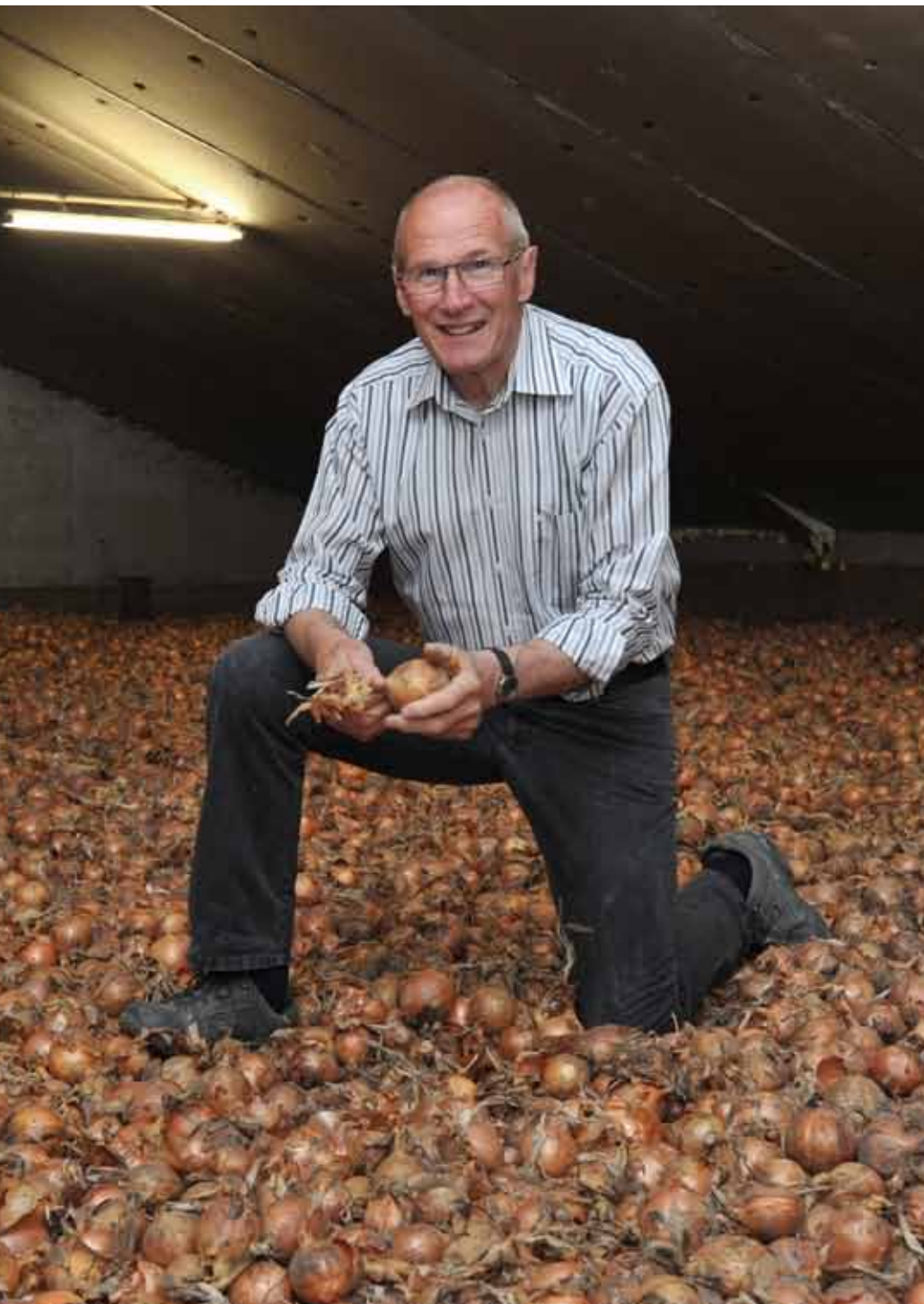
De suikersector is WTO-proof

industrie is in diverse landen gesaneerd. Gerard: "De telers hebben zich aangepast. We hebben uitstekend ingespeeld op 'Brussel'. De schaalvergroting heeft doorgezet en de suikeropbrengst is gegroeid. Er is een heel gezonde suikersector neergezet. Hij is WTO-proof. We kunnen in Europa de vergelijking aan met elke suikerfabriek. De opdracht is nu: concurrerend blijven met de andere gewassen als de prijs volatieler wordt, wat zeker gaat gebeuren." Van Tilburg gaat ervan uit dat er dan een nieuwe consolideringslag komt. "Cosun heeft nu een marktaandeel van 6%. We zullen nog iets moeten groeien", zegt hij. "In de raad van beheer hebben we gezegd: We willen de beste zijn. Dat is de hoogste bietenprijs uitbetalen. En daarvoor hoef je niet de grootste suikerverwerker van Europa te zijn."

Robuust

"Cosun heeft de focus goed staan, namelijk de verwaarding van boerengrondstoffen. Daar zijn we goed in. We zijn bezig met rietsuiker, biovergisting en de biobased economy. Er staat een robuuste organisatie", benadrukt Van Tilburg. Het is het resultaat van de herbezinning op de prioriteiten, een aantal jaren geleden. Ten gevolge daarvan zijn in de afgelopen jaren tal van bedrijfsactiviteiten afgestoten die niet meer in de concernstrategie pasten. "Wat we over hebben, zijn goed draaiende business units. Alle bedrijven presteren naar behoren. Ook Aviko. Al kan het rendement natuurlijk altijd beter. De aardappelmarkt is echter volatiel. Dat zal ook zo blijven, maar Aviko heeft het volume en de potentie om een goede bij-

Gerard van Tilburg: "Emotie moet je uitschakelen"

drage te leveren aan de bietenprijs", aldus Van Tilburg. "De positie van een bedrijf als Aviko in de markt is wezenlijk anders dan die van bijvoorbeeld Suiker Unie", licht hij toe. "Suiker Unie heeft de grondstof al ter beschikking. Aviko moet die eerst inkopen. Aviko moet op de inkoop en op de verkoop van het eindproduct concurreren. Als de grondstof goedkoop is, is dat slecht voor de boer. Je moet daar dus slim mee omgaan. Aviko doet dat goed."

De keuze om het maatschappelijk verantwoord ondernemen een prominente plek in de concernstrategie te geven, is een logische, stelt Van Tilburg. "Aan MVO kun je je nooit onttrekken. Daar moet je als teler je bijdrage in leveren, maar ook als fabrik. Het zorgt voor grotere maatschappelijke acceptatie. Duurzaamheid is een principiële keuze. Het is borging voor de toekomst. Verduurzaming is een proces dat je de tijd moet gunnen. Bij een investering in duurzame ontwikkeling mag het uitgangspunt zijn, dat je er voorlopig hooguit de kosten mee terug kunt verdienen. Je moet denken in termijnen van vier, vijf jaar, maar ondertussen wel de vinger aan de pols blijven houden."

Gerard vervolgt: "Je moet blijven ondernemen. En je moet er de tijd voor nemen. Als het alleen maar op de winkel passen wordt, zijn we als coöperatie verkeerd bezig. Dan krijg je stilstand. Voor een bestuurder is het daarom belangrijk dat hij zich zo breed mogelijk blijft oriënteren en ervoor zorgt dat hij

een zo ruim mogelijk gezichtsveld krijgt en houdt. Voor je gaat investeren moet je eerst alle omstandigheden en factoren goed in beeld hebben. Dat begint bij je heel goed informeren."

Transparante coöperatie

Die geïnformeerdheid ziet Van Tilburg ook in kringvergaderingen. "De leden denken goed gefundeerd mee met de bestuurders. De situatie is anders dan vroeger. Dat komt vooral doordat de leden op allerlei manieren een veelheid aan informatie tot zich nemen. Er wordt hierdoor meegedacht op grond van kennis. De discussies in de kringvergaderingen zijn daardoor intensiever geworden. Dat is een goede zaak."

Voor het functioneren van de coöperatie is een goede informatievoorziening en vertrouwen in bestuurders essentieel, benadrukt Van Tilburg. "Voor zover de bestuurlijke verantwoordelijkheid het toelaat, is onze coöperatie maximaal transparant", zegt hij. "Als lid van de raad van beheer zit je bovenop allerlei actuele zaken. Je wordt geconfronteerd met zaken die wel en niet lukken, met beslissingen die onder tijdsdruk moeten worden genomen en met informatie die soms vertrouwelijk moet blijven, waardoor pas achteraf overleg met de kringbestuurders en leden mogelijk is." Ondermeer bij acquisitieonderhandelingen en fabriekssluitingen doet zich dit voor.

"Besturen is soms best ingewikkeld", aldus Van Tilburg. "Je neemt beslissingen op

basis van rationele, zakelijke argumenten. Emotie moet je zo veel mogelijk uitschakelen. Maar bij een besluit speelt altijd ook een factor geluk mee. Je moet het geluk zo proberen te faciliteren dat het kan toeslaan. In suiker hebben we vanaf 2008 de wind geweldig meegekregen. Ander voorbeeld: Aviko is enkele jaren geleden voorzichtig gestart met activiteiten in China. Nu pas blijkt dat we daar redelijk scoren. Helaas kan niemand vooraf met 100% zekerheid voorspellen hoe goed een besluit uitpakt. Ik heb het vorig jaar uien gezaaid. Die liggen nu voor 0 cent in de schuur. Toch zaai ik ze dit jaar weer."

"Als bestuurder bij Cosun heb je bijzondere verantwoordelijkheid", zegt Van Tilburg. "Onze leden kunnen hun bieten nergens anders kwijt. Daarom moet je die belangen goed borgen en als bestuurder de leden daarin meenemen. Het fundament voor de bietenprijs moet goed zijn. Vanwege de continuïteit is een stabiel, goed beleid in de coöperatie noodzaak."

Hij voegt daar aan toe: "De coöperatie is een organisatie die vanuit de leden een goede bestuurlijke bezetting verdiend. Een coöperatie moet voor haar bestuur een beroep kunnen doen op haar leden. Anders functioneert ze niet meer. Zodra er geen leden meer zijn die hun coöperatieve verantwoordelijkheid willen nemen, moet je de coöperatie opheffen."

Ton Schönwetter

Boeren in maatschap

Gerard van Tilburg en zijn zoon Gert-Jan hebben in Bant, in samenwerking met collega-boer Peter Roose, een bedrijf van 100 hectare met pootgoed, wortelen, witlof, erwten, uien, graan en suikerbieten (20 hectare Fernanda en Rhino). Ook doet de maatschap loonwerk en bronboring voor beregening. Gerard is, behalve lid van de raad van beheer en vicevoorzitter van Cosun, onder meer voorzitter van de Rabobank Noordoostpolder-Urk en de kring van Rabobanken in Friesland.

Vrijheid, vruchtbaarheid en kennis

"Een boerenbedrijf is geweldig. Je werkt met natuur, staat aan de basis van de voedselvoorziening, hebt veel vrijheid, een grote verantwoordelijkheid en een scala aan mogelijkheden om nieuwe activiteiten te ontplooiën", aldus Gerard. "Voor akkerbouw heb je vruchtbare grond, water, goede klimatologische omstandigheden en politieke stabiliteit nodig. De Nederlandse akkerbouw heeft dat. We zitten in de vruchtbaarste delta van Europa. We zijn in staat hoogwaardige en kennisintensieve producten te

telen. De oogstzekerheid is zeer groot. We zijn niet voor niets een van de grootste voedselexporteurs ter wereld."

Gerard van Tilburg (l) met zijn zoon Gert-Jan

Uitkeringen in 2012

De ledenraad heeft op 30 mei de jaarcijfers van 2011 vastgesteld. De uitkeringsbedragen die gelden bij bedrijfsbeëindiging en bij de omwisseling van dertigjarige aandelen liggen daarmee ook vast. De uitkeringsregelingen zijn gebaseerd op het resultaat van de coöperatie in de laatste drie boekjaren.

Cosun heeft twee soorten uitkeringen: De Bedrijfsbeëindigingsuitkering (BBU) en de Uitkeringsregeling Bietenleveringen (UB). De BBU is alleen van toepassing op aandelen die zijn uitgegeven tot en met 1999. De BBU wordt uitbetaald bij bedrijfsbeëindiging of na dertig jaar. Vanaf 2000 geldt de UB-regeling die gebaseerd is op de geleverde tonnen standaardsuikerbieten (suikerbieten met 16% suiker). De UB-regeling voorziet in een uitkering bij bedrijfsbeëindiging of na vijftien jaar.

Voor CSM-telers die in 2007 zijn toegetreden, gelden speciale voorwaarden. Deze houden onder meer in dat zij al na tien jaar een UB-uitkering kunnen ontvangen.

De hoogte van de uitkering is afhankelijk van de gemiddelde winst per aandeel en per ton standaardsuikerbieten (bij 16%) in de laatste drie boekjaren. Dit bedrag wordt vermenigvuldigd met een factor die afhankelijk is van de ouderdom van de aandelen dan wel het aantal jaren dat bieten is geleverd aan de coöperatie. De basisgegevens voor de berekening zijn weergegeven in de tabel.

Uitkering UB 2012

Basisbedrag per ton	€ 9,22	
Aantal campagnes geleverd	UB-factor	Uitkeringsbedrag per ton in 2012
3	0,55	€ 5,07
4	0,75	€ 6,92
5	1,00	€ 9,22
6	1,25	€ 11,53
7	1,50	€ 13,83
8	1,75	€ 16,14
9	2,00	€ 18,44
10	2,25	€ 20,75
11	2,50	€ 23,05

Uitkering overgangsregeling in 2012

Aantal campagnes geleverd	UB-factor	Uitkeringsbedrag per ton in 2012
12	3	€ 27,66

Boekjaar	Aandelen per 31/12	verwerkte tonnen biet 16%	coöperatief resultaat (mln. euro)
2009	158.945	6.335.086	52,2
2010	157.399	5.533.670	61,3
2011	157.034	6.212.973	53,3
Totaal 2009-11	473.378	18.081.729	166,8

Berekening:

BBU: 166,8 mln./473.378: € 352,36 gemiddelde winst per aandeel (was: € 336,14).

UB: 166,8 mln./18.081.729: € 9,22 gemiddelde winst per ton biet bij 16% (was: € 9,19).

Uitkeringswaarde aandelen

De uitkeringswaarde van de in boekjaar 2012 ingeleverde aandelen wordt berekend aan de hand van de gemiddelde winst per aandeel en de toegekende factor (zie de tabel). Deze factor is vastgelegd per 31 december 1999, omdat daarna de uitkeringsregeling is vervangen door de Uitkeringsregeling Bietenleveringen (UB). Op aandelen die vanaf 2000 zijn uitgegeven, wordt daarom geen BBU-recht meer opgebouwd. Bij

inlevering deze aandelen wordt het aankoopbedrag van € 181,50 uitbetaald (of het reeds betaalde bedrag indien de aandelen nog niet geheel zijn afgelost).

Doordat er ieder jaar omwisseling plaatsvindt van aandelen die dertig jaar in het bezit zijn van de leden, zijn er geen aandelen die ouder zijn dan boekjaar 1983. Voor deze aandelen is de factor 4,75. De aandelen van leden die geboekt staan in boekjaar 1983, worden in 2012 omgewisseld. Per aan-

deel uit boekjaar 1983 wordt de nominale waarde van € 45,40 uitgekeerd, vermeerderd met de factor 4,75 x € 352,36 (totaal € 1.719,11 per aandeel). De leden die deze aandelen in hun bezit hebben, ontvangen hierover bericht. Het aandeel wordt omgewisseld in een aandeel van boekjaar 2012. Voor de omgewisselde aandelen geldt de normale betalingsregeling.

Uitkeringswaarde bietenleveringen

De uitkering voor de vanaf 2000 geleverde suikerbieten is gebaseerd op de gemiddeld geleverde hoeveelheid standaardbieten (geleverde bieten omgerekend naar bieten met 16% suiker) in de campagnes 2000-2011. De gemiddelde hoeveelheid standaardsuikerbieten wordt vermenigvuldigd met de toe te kennen factor en de berekende gemiddelde winst (€ 9,22) per ton standaardsuikerbieten.

Voor de leden die in 1999 al lid waren van de coöperatie gelden de overgangsfactoren uit het UB-reglement. Bij beëindiging van

het lidmaatschap in 2012 (geen leveringen meer in de komende campagne) geldt voor hen de factor 3,0 behorende bij levering gedurende twaalf campagnes. Voor degenen die lid geworden zijn vanaf boekjaar 2000 gelden de gewone factoren. Deze factoren zijn lager (na twaalf jaar leveren is de factor in dit geval 2,75).

Wie ontvangt de uitkering?

Voor de uitkering komen leden in aanmerking die in boekjaar 2012 naar het oordeel van de raad van beheer hun bedrijf hebben beëindigd en dit jaar geen bieten meer leveren. Leden die hun aandelen al hebben ingeleverd, ontvangen binnenkort de uitkering. Leden die in de loop van 2012 hun bedrijf alsnog beëindigen, komen in aanmerking voor de genoemde uitkeringsbedragen. Om nog voor boekjaar 2012 te kunnen worden geaccepteerd, moet de opzegging van het lidmaatschap schriftelijk gebeuren voor 1 september. U kunt hiervoor contact opnemen met de agrarische dienst.

Jan Willem van Roessel

Waarde aandelen

Boekjaar aandeel	Factor	Uitkeringswaarde aandeel (inclusief nominaal bedrag € 45,40)
1983	4,75	€ 1.719,11
1984	4,5	€ 1.631,02
1985	4,25	€ 1.542,93
1986	4	€ 1.454,84
1987	3,75	€ 1.366,75
1988	3,5	€ 1.278,66
1989	3,25	€ 1.190,57
1990	3	€ 1.102,48
1991	2,75	€ 1.014,39
1992	2,5	€ 926,30
1993	2,25	€ 838,21
1994	2	€ 750,12
1995	1,75	€ 662,03
1996	1,5	€ 573,94
1997	1,25	€ 485,85
1998	1	€ 397,76
1999	0,75	€ 309,67

10 miljoen ton suikeroverschot verwacht

De jaarlijkse bijeenkomst van de WABCG (de wereldorganisatie van suikerbieten- en suikerriettelers) vond dit jaar plaats in Marrakech in Marokko. Op de agenda stonden onder andere de ontwikkelingen op de suiker- en ethanolmarkt. Met speciale aandacht voor Rusland en Azië.

Rusland heeft de afgelopen jaren veel suiker geïmporteerd, maar voert de eigen productie op. Azië is het werelddeel met de sterkste groei in de consumptie. De productie blijft hierbij achter. De enige structurele suikerexporteurs in deze regio zijn Australië en Thailand. De sterkste stijging van de productie vindt plaats in Thailand. Thailand exporteert dit jaar 7 miljoen ton suiker. Tien jaar geleden was dat nog maar 4 à 5 miljoen ton. Thailand wil verder groeien. Er zijn plannen om in de komende vijf jaar vijftien nieuwe suikerfabrieken te bouwen.

Overschot

Voor 2012/13 wordt, evenals in het afgelopen seizoen, wereldwijd een suikeroverschot verwacht van 10 miljoen ton. Dit als

gevolg van stijgende productie in Thailand, een opnieuw hoge productie in India en een herstel van de productie in Brazilië. De wereldmarktprijs voor suiker zakt hierdoor. De situatie in Brazilië blijft echter onzeker. De schattingen over de Braziliaanse suikerproductie in het komende seizoen lopen erg uiteen.

WABCG besprak situatie op de wereldsuikermarkt

Marokko teelt liever suikerbiet dan suikerriet

Marokko is een van de weinige landen die zowel suikerbieten als suikerriet telen. Door de warme zomers met temperaturen boven de 40 graden gedijt suikerriet er goed. Voor suikerriet is echter veel meer water nodig dan voor suikerbieten. Water is schaars. De suikerbiet heeft daarom de voorkeur.

Suikerriet werd in Marokko al in de negende eeuw geteeld. De huidige suikerindustrie heeft echter een veel kortere historie. De eerste rietsuikerraffinaderij is gebouwd in 1929 in Casablanca. De bietenteelt is pas tot ontwikkeling gekomen in de jaren '60. Momenteel zijn er acht suikerfabrieken. Die verwerken 20.000 hectare suikerriet en 60.000 hectare suikerbieten tot 500 à 600.000 ton suiker (45% van de binnenlandse behoefte). Bij het opstarten van deze fabrieken heeft de overheid een grote rol gespeeld. Inmiddels zijn ze geprivatiseerd. De regelgeving rondom de teelt en de prijs-politiek zijn versoepeld.

Bemonstering met een Rüpro

De fabrieken kopen hun grondstof in bij in totaal 80.000 telers, die leveren op basis van eenjarige contracten.

Oogsten is handwerk

Ongeveer een derde van de Marokkaanse suikerproductie vindt plaats in de regio Tadla, 200 kilometer noordwestelijk van Marrakech. De bieten worden verwerkt in Béni Mellal. De fabriek verwerkt 9.000 ton per dag. Dit jaar wordt in dit gebied 12.000 hectare suikerbieten geteeld.

De teelt heeft zich de afgelopen vijf jaar sterk ontwikkeld. In 2005 werd er nog op grote schaal multigerm zaad gebruikt. Inmiddels wordt er uitsluitend monogerm

zaad gezaaid. De overschakeling was noodzakelijk, omdat de oude rassen niet resistent waren tegen rhizomanie. 67% van het zaad wordt mechanisch gezaaid. Vijf jaar eerder was dat nog maar 23%. Geoogst wordt nog grotendeels met de hand. Op slechts 3.000 hectare gebeurt dat mechanisch. Vijf jaar eerder was dat maar 500 hectare. Veel telers oogsten nog steeds met de hand, omdat ze ook het blad oogsten.

Door de veranderingen in de teelt zijn de kosten gestegen, maar ook de opbrengsten. Vorig jaar was de opbrengst gemiddeld 65 ton per hectare. Het suikergehalte was 17,8%. Dit jaar ligt dat tonnage lager door onder andere problemen met schietters, een gevolg van de lage temperaturen in de winter. Bij de start van de campagne van dit jaar was het suikergehalte 19,9%. Het tarrapercentage was 7,5%.

Lang groeiseizoen

De bietencampagne loopt van mei tot en met juli. Gezaaid wordt in september. Het lange groeiseizoen is een van de redenen voor de hoge opbrengsten. Bij de start van de campagne zijn de bieten nog volop in productie. De fabriek betaalt daarom vroegleverpremies. Elke vracht (11 à 12 ton bieten) wordt bemonsterd met een rüpro. De meting van het suikergehalte en de winbaarheid gebeurt met apparatuur van Ve-

Bieten hebben minder water nodig dan suikerriet

nema, de leverancier die ook de apparatuur van het Cosun-bietenlaboratorium levert. De vruchtbare rode klei in Tadla heeft een pH van gemiddeld 7,8. Cruciaal is de irrigatie. Jaarlijks valt er 350 tot 400 mm neerslag. Dit wordt aangevuld met 600 mm water met druppelirrigatie of via centre pivots. De irrigatie zorgt her en der voor problemen met verzilting. In de bieten wordt geen kaliumbemesting toegepast. Wel wordt 240 kg stikstof en 80 kg fosfaat gestrooid. Gemiddeld telen de bedrijven 1,5 hectare suikerbieten. Zeventig procent doet dat in een 1 op 2 rotatie met tarwe. Dit kan, doordat de aaltjesdruk gering is. Bietencystenaaltjes gedijen niet goed in de Marokkaanse hitte.

Jan Willem van Roessel

Machinale oogst neemt toe

Groeipuntsdatum bereikt

Dankzij de zomerse periode na half mei verloopt de ontwikkeling van de suikerbieten zeer voorspoedig. Begin juni waren hierdoor op de eerste percelen de bietenplanten al volledig gesloten.

Op de site van Suiker Unie wordt wekelijks een update gegeven van de groeiontwikkelingen. Als u hierover en over ander Suiker Unie gerelateerd nieuws automatisch op de hoogte gehouden wilt worden, meldt u dan aan via www.suikerunie.nl/agrarisch.

Overzaai in 2012

Na de vlotte start van het teeltseizoen - de gemiddelde zaaidatum was 27 maart - kregen we vanaf begin april te maken met een langdurige koude periode. Door het koude weer verliep de bladontwikkeling traag en was het voordeel van de vroege inzaai snel te niet gedaan. Door de trage bladontwikkeling kregen onkruidzaden meer kiem mogelijkheden. Uit ervaringen van het IRS blijkt dat een slechte groei vaak voorkomt in combinatie met een te lage pH. Deze slecht groeiende plantjes zijn ook gevoeliger voor herbicidenschade vanuit de voorvrucht. Ze hebben daarnaast meer te lijden van aaltjes, bodemschimmels en insectenvraat door emelten en ritnaalden.

In totaal is 453 hectare overgezaaid. Er waren dit jaar beduidend minder vorst- en verstuivingsproblemen. Toch wordt ook dit jaar nachtvorst weer het meeste genoemd als oorzaak van de overzaai. De tijdelijke ontheffing voor gebruik van rundveedrijfmest tegen stuiven heeft op diverse percelen effect gehad. Toch is nog 76 hectare overgezaaid als gevolg van stuifschade. Het inge-

zaaide antistuiwdek ontwikkelde zich door de kou slecht, waardoor de werking onvolgende was. Bosmuisen hebben vooral gedurende de lange droge periode na zaai in maart het niet-gekiemde zaad opgegeten. Muizenvraat is met 78 hectare de tweede grote veroorzaker van overzaai.

Oorzaken overzaai

Oorzaak	Overzaai 2012 in ha (2011)	In % van totaal (2011)
vorst	110 (239)	24 (36)
muizenvraat	78 (26)	17 (4)
verstuiven	76 (188)	17 (28)
Emelten en ritnaalden	60 (89)	13 (13)
spuitfouten	50 (47)	11 (7)
Overige	79 (78)	17 (12)
Totaal overzaai	453 (667)	

Spuitfouten

Door diverse oorzaken ontstaat ieder jaar schade door chemische gewasbescherming. Schade kan ontstaan door een bespuiting in de voorvrucht (bijvoorbeeld Mikado in maïs bij niet-kerende grondbewerking). Hierdoor kan vooral op plaatsen met overlap schade ontstaan. Een niet goed gereinigde spuit kan schade veroorzaken. Andere oorzaken

Op Zuid-Beveland sloot het gewas op 31 mei (zaaidatum 15 maart)

zijn de verwisseling van een middel of het overwaaien van middel uit een aangrenzend perceel. Als een dergelijke calamiteit zich voordoet tijdens de teelt is de teler verplicht dit schriftelijk te melden. Het calamiteitenformulier staat bij het onderdeel Certificering op www.suikerunie.nl/agrarisch onder Teelt & campagne. Een melding is zelfs verplicht als u gaat overzaaien.

Opbrengstverwachting

Door de warmere periode in mei is de opbrengstverwachting weer naar boven bijgesteld. De groeipuntsdatum is inmiddels bereikt. Daarmee scoort bietenjaar 2012 ongeveer gemiddeld. Vorig jaar werd deze datum recordvroeg al begin juni bereikt. Voor de bietenplant is het bereiken van het groeipunt het signaal om minder energie te steken in de vorming van nieuw blad. Vanaf dat moment wordt het grootste deel van de gevormde suiker opgeslagen in de penwortel. De kleine bietjes bevatten bij het bereiken van het groeipunt ongeveer 4 gram suiker. Tot de oogst neemt dit toe tot ongeveer 175 gram. Er moet dus nog heel veel bijkomen.

Al met al staat het bietengewas er tamelijk goed op. Er wordt een goede opbrengst verwacht, maar de kans op een record opbrengst lijkt wel al verkeken. Daarvoor is het te lang koud geweest. De zomer en het najaar kunnen echter nog veel goed maken.

Sjaak Kolff

Steile stand en trage groei vanwege kou en overmatige neerslag

Inspelen op de ontwikkelingen op het perceel: rhizomanie

Vorig jaar is melding gemaakt van een resistentiedoorbrekende variant van het rhizomanievirus. In dit artikel staan de achtergronden, het herkennen en de beheersing ervan.

De Nederlandse bietenteelt heeft een lange en intensieve ervaring met het rhizomanievirus. De introductie van suikerbietenrassen met resistentie tegen rhizomanie was dan ook een uitkomst om het virus op een duurzame en efficiënte wijze te beheersen. De teelt van rassen met resistentie op besmette percelen waarborgde de financiële opbrengst. Sinds 2006 worden er in Nederland zelfs geen rassen zonder resistentie tegen rhizomanie meer verkocht, omdat de resistente rassen door het kweekwerk steeds beter zijn gaan presteren.

Resistentiedoorbraak

De resistentiedoorbraak bij rhizomanie was gebaseerd op één resistentiegen. Bij jarenlang gebruik van één gen was er kans op

Foto 2: Een scherpe insnoering van de wortel veroorzaakt door rhizomanie. Voor de wortelbaard moet de biet (zeker op kleigrond) voorzichtig met een riek of spade worden opgetrokken

Herkennen en erkennen

Rhizomanie is te herkennen aan de blinkers. Een blinker is een bietenplant die de symp-

tomen van rhizomanie vertoont: (licht)geel blad met een gestrekte, steil staande steel (foto 1). De bladeren van de blinker steken hierdoor vaak boven de gezonde planten uit. De wortel van de blinker vertoont een scherpe insnoering (foto 2) met een wortelbaard (foto 3). Hoe dichter bij de kop, hoe groter het wortelverlies. Vaak is het voor het zien van de wortelbaard nodig de bietenplant met een spade uit te spitten. Bij het doorsnijden op of onder de insnoering zijn vaak verkleurde of bruine houtvaten zichtbaar (foto 4).

Het kan zijn dat op een bietenperceel enkele blinkers te zien zijn. Dit is geen reden aan te nemen dat het dan om de nieuwe variant gaat. Omdat de biet een kruisbestuiver is, kunnen er enkele vatbare planten in een pak zaad van een resistent ras zitten. Bij aanwezigheid van de resistentiedoorbre-

Foto 3: Om de wortelbaard te kunnen zien, moet de biet voorzichtig, met behulp van een riek of spa, worden uitgestoken. Anders blijft het grootste gedeelte van de haarwortels in de grond achter

Foto 1: Een alleenstaande blinker in een bietenperceel. Het lichtgekleurde blad valt extra op door de steile stand van de bladstelen

een resistentiedoorbraak en die vond dan ook plaats. In de genetische code van het rhizomanievirus trad een kleine verandering (mutatie) op. Hierdoor ontstond een nieuwe variant dat de werking van het meest gebruikte resistentiegen kan omzeilen. De plant is daardoor niet meer resistent, heeft weer de klassieke symptomen van rhizomanie en dit kost opbrengst. De oplossing moet worden gezocht in rassen waar een tweede resistentiegen tegen rhizomanie aanwezig is.

kende variant zal het percentage blinkers opvallend hoog zijn (meer dan 2% van de planten over het perceel). Ook zullen de blinkers veelal in plekken of stroken bij elkaar staan (foto 5). Het percentage blinkers zal in deze plekken en stroken heel hoog zijn, tot soms wel 100%.

41% lagere financiële opbrengst

Dat de financiële opbrengst 41% lager kan zijn als gevolg van rhizomanie, bleek uit een bemonstering in 2011. De financiële opbrengst was 1.540 euro per hectare lager in een strook met blinkers ten opzichte van een gezond perceelsgedeelte. Ook blinkers hebben namelijk last van de klassieke rhizomane symptomen: een lager suikergehalte en een slechtere WIN. De schade hangt sterk af van de hoeveelheid blinkers die op een perceel(sdeel) staan. Hoe meer blinkers, hoe lager het suikergehalte en de kwaliteit.

Beheersingsmaatregelen

De belangrijkste maatregel voor rhizomaniebeheersing is het gebruik van een ras met aanvullende resistentie. Die rassen hebben een tweede resistentiegen, dat de werking van het standaardresistentiegen aanvult. Door deze combinatie van genen blijft de vermeerdering van het rhizomanievirus in de wortels van deze rassen tot een minimum beperkt.

Als u terugkomt op een perceel waar eerder rhizomane symptomen in een rhizomanie-resistentras zijn waargenomen, dan is het kiezen van aanvullende resistentie tegen rhizomanie het belangrijkste raskenmerk.

Toekomst

Voor de rassenkeuze in de toekomst is het

daarom van belang om eventuele stroken of plekken met veel blinkers te documenteren. Dit kan bij de aantekeningen van het perceel, maar eventueel ook met hulpmiddelen op basis van gps. Het belangrijkste is dat u bij de volgende bietenteelt weet of er sprake was van rhizomanie, want dan kunt u er met de rassenkeuze op inspelen en schade voorkomen. Door de vermeerdering van het rhizomanievirus in de blinkers, zal een plek of strook de volgende teelt groter zijn. Ook grondbewerkingen als ploegen, cultivateren, frezen en rooien zorgen ervoor dat een plek of strook groter wordt in de volgende bietenteelt. Kies bij het waarnemen van plekken of stroken blinkers dus voor aanvullende resistentie.

Bram Hanse

Foto 4: Verkleurde of bruine houtvaten zijn zichtbaar bij het doorsnijden op of onder de insnoering

Foto 5: Een plek met veel blinkers. Hoe groter dit soort plekken of stroken, hoe meer effect het op de opbrengst zal hebben

Rubriek onder
verantwoordelijkheid van

Postbus 32, 4600 AA Bergen op Zoom
Telefoon: 0164 274400
Fax: 0164 250962
E-mail: irs@irs.nl
Internet: www.irs.nl
Eindredactie: Jurgen Maassen

Vroege zaadbestelling

Vanaf augustus is het weer mogelijk om vroeg via Suiker Unie suikerbietenzaad te bestellen. Om u te helpen bij de rassenkeuze, hebben wij op onze site een overzichtspagina met tips en een rekenapplicatie gemaakt voor uw eigen situatie. De cijfers van de Aanbevelende Rassenlijst zijn aangevuld met aangepaste cijfers voor financiële opbrengst. Vanwege de nieuwe koptarraverrekening van Suiker Unie is dit gegeven van de rassen opnieuw doorgerekend.

Tegen de tijd dat Suiker Unie de zaadbestelling rondstuurt, is deze informatie beschikbaar via: www.irs.nl/zaadbestelling-2013.

Wilt u op de hoogte blijven van alle informatie rondom rassenkeuze, maar ook van allerlei andere adviezen voor bietentelers? Word dan gratis abonnee van onze digitale nieuwsbrief, volg ons op Twitter ([www.twitter.com/IRS_suikerbiet](https://twitter.com/IRS_suikerbiet)) of 'vind-ons-leuk' op Facebook ([http://www.facebook.com/StichtingIRS](https://www.facebook.com/StichtingIRS)).

Timing is cruciaal!

Een van de factoren achter de hoge opbrengsten van de laatste jaren is het langer gezond houden van het bietenblad. Hierdoor is er in het najaar meer groei mogelijk. Het bietenloof gezond en vitaal houden, is dus nodig voor een hoge opbrengst. Een gezond bladapparaat vereist een optimale bladschimmelbestrijding. Een goede bestrijding van cercospora, ramularia, roest en meeldauw is dus een noodzakelijke investering in het rendement van de teelt.

De bladschimmel cercospora kan tot wel 40% opbrengstverlies veroorzaken. Ook andere bladschimmels geven opbrengstderving. Bestrijding van de bladschimmels is dus noodzakelijk. Het belangrijkste is niet dát er wordt gespoten, maar dat dit op het juiste moment gebeurt.

Juiste moment

Het juiste moment van de bespuiting voor alle bladschimmels is als de eerste aantasting op het perceel zichtbaar is. Vanaf het

Te laat spuiten leidt er vaak toe dat de aantasting 'ontsnapt' en schade doet

ogenblik dat de bladschimmelwaarschuwingsdienst per regio (via sms en internet) een waarschuwing afgeeft, dient er op de percelen naar de eerste aantasting te worden gezocht. Pas als de eerste vlekjes er zijn, is een bestrijding met fungiciden effectief. Het gewas is met een bespuiting drie tot vier weken beschermd. Dit geldt echter niet voor ondertussen nieuw gevormde bladeren. Bij een te vroege bestrijding bestaat de kans dat de infectie in het gewas op onbeschermd blad valt en hierdoor onopgemerkt kan uitbreiden. Vindt u de infectie toch nog, dan is het voor een bespuiting vaak al te laat. Net als bij een te late bestrijding, is de aantasting dan nauwelijks in de hand te houden (foto 2).

Vervolgbespuitingen

Het is niet zo dat er na de eerste bespuiting standaard om de drie tot vier weken tot aan de veiligheidsstermijn voor de oogst moet worden gespoten. Een tweede of derde bespuiting heeft alleen zin bij uitbreiding van de vlekjes. Dit is het best te zien aan nieuwe vlekjes op de jongst volgroeide bladeren. Ze verschijnen pas bij voor bladschimmels gunstige omstandigheden. Na de eerste

bespuiting blijft regelmatige gewascontrole dus nodig.

Bram Hanse

Gele vlekjes – stemphylium

Gele vlekjes veroorzaakt door stemphylium. De opvallend gele vlekjes verkleuren later bruin, worden groter en vloeien in elkaar over. Vervolgens sterft het blad af

Een nieuwkomer bij de bladschimmels is stemphylium. Stemphylium veroorzaakt opvallend heldergele vlekjes die later bruin verkleuren en uitgroeien over het hele blad (foto 3). Uit proefveldonderzoek is gebleken dat aantasting tot 18% opbrengstderving kan betekenen. Voor deze schimmel is er in suikerbieten helaas geen reguliere toelating van effectieve middelen. Bij aantasting van gele vlekjes (stemphylium) heeft op dit moment Spyrle een lichte voorkeur. Mochten er tijdens het seizoen ontwikkelingen zijn in de toelatingssituatie voor fungiciden tegen stemphylium, dan wordt dat onder meer vermeld op de website van het IRS (www.irs.nl).

Open dag CZAV en Rusthoeve: IRS is er ook!

Heeft u een ziekte of plaag in uw suikerbieten of cichorei? Neem wat grond en bieten/cichorei mee en kom naar onze stand! Op deze open dag zullen wij in de schuur (indien mogelijk) een diagnose stellen. Ook tonen wij in onze stand diverse ziekten en plagen. Ter plaatse kunnen wij de zaaischijven van uw bieten- of cichoreizaaimachine keuren. Kom dus voor al uw bieten- en/of cichoreiteelt-varianten bij ons langs.

Waar: Agrarisch Innovatie en Kenniscentrum Rusthoeve, Noordlangeweg 42 te Colijnsplaat
Datum: 20 juni 2012
Tijd: van 9 tot 21 uur
Meer info: <http://bit.ly/CZAVdag>

Eén schieter: 4.500 zaden!

Dat een schieter die is blijven staan tot wel 4.500 zaden kan produceren, zal niet iedereen zich realiseren. En ook niet dat die zaden nog jaren later kunnen kiemen. In volgende teelten en vooral bij suikerbieten verschijnt dit probleem opnieuw in de vorm van haarden met onkruidbieten. Helaas zien we dit in de praktijk regelmatig terug. Dit jaar bestaat de kans dat door het koude voorjaar er vooral bij vroeg gezaaide bieten meer schieters zullen ontstaan dan normaal. Vooral rhizoctonia- en bietencysteaaltjesresistente rassen zijn hiervoor gevoelig.

Problemen zijn te voorkomen

Als de neiging tot schieten door veel koude dagen eenmaal is ontstaan, dan is daar niets meer aan te doen. Het is als een vat dat langzaam volloopt: als het vol is, stroomt het over. Zo zal bij voldoende kou en andere bevorderende factoren de plant onherroepelijk gaan schieten.

Wel kunt u ervoor zorgen dat de schieters geen probleem worden door ze op tijd te verwijderen. Het is belangrijk dit zo snel mogelijk te doen en in ieder geval voordat ze gaan bloeien. Nu kunt u deze bieten nog uittrekken zonder ze af te hoeven voeren. Kap wel de stengels af of knik ze om en leg ze bovenop het loof van andere planten, zodat ze niet opnieuw kunnen gaan groeien. Als er veel schieters staan (tussen 1.000 en 10.000) en ze zijn nog niet te oud, dan kunt u de schieters eventueel aanstrijken met glyfosaat. Als het er nog meer zijn, dan is maaien de enige (nood) oplossing. Zie voor uitgebreide instructies: www.irs.nl/pagina.asp?p=2035. Op tijd beginnen met schieters verwijderen en hiermee doorgaan tot begin september, voorkomt dat u in de toekomst een onkruidprobleem creëert.

Noud van Swaaij

Nieuwe website IRS

Met trots zullen wij u binnenkort de nieuwe lay-out van onze website presenteren; zie foto. Met deze veel overzichtelijkere en frissere uitstraling hopen wij dat u de informatie die u zoekt nog sneller kunt vinden. Nieuw is dat u links op een vakgebied kunt klikken. Vervolgens wordt de website gefilterd op dit onderwerp. De bestaande termen Betatip en Betakwik zijn veranderd in respectievelijk Teelthandleiding en Applicaties. Neem binnenkort een kijkje op www.irs.nl en laat u verrassen!

Annemarie Naaktgeboren

Als u schieters niet verwijdert, is er een grote kans op onkruidbieten in een volgend bieten-gewas. Ze zullen snel gaan schieten en zo het probleem verergeren.

Waarom nu aanmelden voor Unitip?

Bijna 20% van de bietentelers deed vorig jaar mee aan Unitip teeltregistratie en -advies. Door die registratie heeft de teler ondermeer een goed teeltoverzicht in handen. Ook voor de administratie voor de certificering voedselveiligheid. Maak nu werk van de registratie door alvast de eerste perceel- en teeltgegevens vast te leggen en door te sturen. Registreer nu ook het plantenaantal.

Suiker Unie koppelt de leveringsgegevens aan de registratie. Unitip geeft kosteloos advies voor een betere financiële opbrengst. Unitip-deelnemers kunnen bovendien gratis meedoen aan Mijnakker. De ontwikkeling van het bietenperceel is zo ook op basis van satellietwaarnemingen te volgen. Zo bent u nog beter op de hoogte van groeifwijkingen in het perceel. Kijk voor meer informatie over deelname op www.unitip.nl of informeer bij de agrarische dienst.

Vroegbestelling bietenzaad 2013

2013 lijkt nog ver weg maar in augustus krijgen alle telers alweer de mogelijkheid om bietenzaad voor het volgende teeltjaar te bestellen. De korting bij vroegbestelling is circa 5%. Rassen die vanaf 2013 nieuw op de lijst komen, kunnen nog niet besteld worden, omdat het lopende rassenonderzoek van 2012 daarvoor gegevens aanlevert.

Korting bij vroegbestelling

Extra betaling surplusbieten 2011

De Europese Commissie heeft vorige maand toestemming gegeven voor de afzet van 250.000 ton surplussuiker op de EU-voedingsmarkt. Ook Suiker Unie heeft hierop ingeschreven en een volume van ruim 10.000 ton gekregen. Hiervoor geldt ondermeer een heffing van 211 euro per ton. De bieten moeten bovendien voor de EU-quotum-bietenprijs worden afgerekend. Zodoende wordt 1,6% surplusbieten van oogst 2011 alsnog afgerekend tegen een bietenprijs van € 27,75 (was € 25,-). De nabetaling vindt deze maand plaats. Eerder is door de opwaardering in maart van surplussuiker naar quotumsuiker al 1,5% van de surplusbieten tegen dit bedrag afgerekend.

Duurzaamheidsverslag 2011 online

In mei is op www.cosun-jaarverslag.nl het eerste Cosun MVO-verslag gepubliceerd. Met dit verslag geeft Cosun openheid van zaken over de wijze waarop wij ondernemen en de effecten daarvan op milieu, mens en maatschappij. Deze maand nog brengen Suiker Unie en Aviko een eigen duurzaamheidsverslag uit. Deze verslagen gaan dieper in op de inzet en behaalde resultaten van hun businessgroep. Beide verslagen zijn bedoeld voor klanten en zakelijke relaties, NGO's (zoals Wereld Natuur Fonds), de eigen medewerkers en zijn ook voor telers interessant. De verslagen zijn te vinden op www.aviko.nl en www.suikerunie.nl/duurzaam.

In memoriam: Krien de Bekker

Op 9 mei is op 73-jarige leeftijd aan de gevolgen van een slopende ziekte Krien de Bekker, oud directeur-secretaris van CSV, overleden. De Bekker was van 1962 tot 2002 in dienst bij de Coöperatieve Suikerbietentelersvereniging, waarvan 34 jaar als secretaris. In die veertig jaar heeft hij een belangrijke bijdrage geleverd aan de ontwikkeling van de bietenteelt in Oost-Brabant en Zuid-Gelderland. Ook na zijn pensionering bleef hij nog actief voor de vereniging als directeur van Euro Ginseng.

Wij wensen zijn vrouw en kinderen veel sterkte toe in deze moeilijke periode.

